

Nr 527

Av herr Ohlin m. fl., *angående inkomstprövningen för hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg inom folkpensioneringen.*

(Lika lydande med motion nr 438 i Första kammaren)

Det kan förefalla överraskande, men den grupp medborgare i vårt samhälle som drabbas av den hårdaste »marginalskatten» är folkpensionärer med en blygsam sidoinkomst utöver folkpensionen. För dem kan det inträffa — genom en samverkan av inkomstprövningsregler i sociallagstiftningen och skatteregler — att pensionären förlorar nära nog hela sin inkomstökning till följd av en bortfallande socialförmån och högre skatt. Att det gäller personer med mycket låga inkomster — inklusive folkpensionen en 6 000—7 000 kronor per år — kan knappast anföras som försvar för gällande ordning utan bör naturligtvis utgöra motiv för att bringa de orättvisa förhållandena ur världen.

De regler som vi här syftar på avser dels bestämmelserna inom ramen för skattelagstiftningen om avtrappningen av det extra avdraget, dels inkomstprövningsreglerna för kommunalt bostadstillägg och hustrutillägg.

Efter upprepade förslag från vår sida i riksdagen under en följd av år har i båda hänseendena vissa ändringar genomförts under fjolåret. I fråga om beskattningsreglerna har riksskattenämnden utfärdat anvisningar för tillämpning av reglerna för det extra avdragets avtrappning. Härigenom har främst vunnits en mera likartad taxering för landet som helhet. I taxeringsdistrikt, där pensionärerna på grund av en där tillämpad mycket restriktiv praxis i stort sett saknat möjlighet att få extra avdrag, har riksskattenämndens generella anvisningar öppnat möjligheter härtill. Eljest innebar de nya anvisningarna ingen ändring i gällande rätt. En av olägenheterna, nämligen det extra avdragets för låga maximibelopp, kvarstod och kvarstår fortfarande. Under sommaren har ett förslag till ändring även på denna punkt utarbetats inom finansdepartementet och proposition nu aviserats till årets riksdag. Vi anser oss böra i denna del avvakta ifrågavarande proposition.

Vad gäller inkomstprövningsreglerna för kommunalt bostadstillägg och hustrutillägg vidtogs vissa ändringar vid fjolårets riksdag. Det avdragsfria beloppet höjdes från 1 000 kronor till 1 700 kronor för ensam pensionär samt från 750 kronor till 1 200 kronor för gift pensionär. Vid sidoinkomst överstigande nämnda belopp reduceras förmånen med 1/3 av den över-

skjutande inkomsten. När sidoinkomsten överstiger 2 400 kronor för ensam pensionär och 1 700 kronor för gift pensionär skärpes reduktionen av förmånen till $\frac{2}{3}$ av överskjutande inkomst.

Innebörden av de i fjol beslutade reglerna var främst följande. För extrainkomster utöver folkpensionen under 800 kronor uppkommer i allmänhet ingen skatt och inte heller sker någon minskning av bostadstillägg eller hustrutillägg. Marginalbelastningen är alltså 0. Vid högre extrainkomst än 800 kronor börjar skatt inträda. När extrainkomsten uppgår till 1 700 kronor börjar förmånerna reduceras, varför marginalbelastningen här stiger kraftigt. Ökar extrainkomsten till 2 400 kronor, skärpes reduktionen av förmånerna ytterligare till $\frac{2}{3}$. I detta läge kan marginalbelastningen med nuvarande skatteregler stiga till — och till och med i vissa fall överstiga — 100 procent av extrainkomstens ökning. Vid ytterligare något högre extrainkomst blir marginalbelastningen lägre och sjunker stegvis till ca 25 procent för att åter stiga när statsskattens progressivitet sätter in. Det sagda gäller ensam pensionär. För gift inträffar belastningen av motsvarande storlek vid något högre inkomstlägen.

Om t. ex. en ensamstående pensionär har en extrainkomst på 200 kronor i månaden utöver folkpensionen och får möjlighet att förtjäna t. ex. 75 kronor till, får han eller hon av inkomstökningen behålla ca 20 kronor — givetvis under förutsättning att den inkomstprövade förmånen uppgår till 1 000 kronor eller mera per år. Det lönar sig med andra ord föga för pensionären att skaffa sig denna inkomstökning. Samtidigt bör det hållas i minnet att pensionärens sammanlagda inkomster i det angivna exemplet uppgår till 566 kronor i månaden. Han eller hon behövde därför säkert sin inkomstförstärkning.

Den hårda marginalbelastningen för här berörda pensionärsgrupper med låga inkomster anser vi orimlig. Den kan hindras genom lättnad i beskattningen, vilket vi sedan länge krävt speciellt för dessa grupper. Härutöver bör reduktionsreglerna i fråga om den inkomstprövade förmånen justeras. Vi föreslog föregående år att skärpningen av reduktionen till $\frac{2}{3}$ av inkomsten skulle slopas och att reduktionen skulle ske med $\frac{1}{3}$ över hela linjen för sidoinkomst överstigande 1 700 kronor för ensam pensionär respektive 1 200 kronor för gift pensionär. Vi upprepar detta förslag, för vilket flera skäl talar utöver det förhållandet att marginalbelastningen skulle bli väsentligt lägre i de nu hårdast drabbade, låga inkomstskikten. En administrativ förenkling skulle vinnas genom den enhetligare regeln.

Vi föreslår att den här angivna enklare $\frac{1}{3}$ -regeln skall tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1964. Kostnaderna kan beräknas uppgå till 7 milj. kronor, varav 3 milj. kronor faller på staten och 4 milj. kronor på kommunerna.

Också i fråga om de s. k. skärpningsreglerna vid förmögenhetsinnehav bör en justering göras. Nu gäller att 10 % av den förmögenhet som överstiger för ensam pensionär 20 000 kronor och för gift pensionär 15 000 kronor

(30 000 kronor för makar som båda är pensionärer) skall läggas till övriga inkomster vid beräkning av sidoinkomsten. Avsikten med skärpningsreglerna är att förhindra att pensionärer med relativt goda förmögenhetsförhållanden kommer i åtnjutande av de inkomstprövade förmånerna. Reglerna kan emellertid i vissa fall leda till uppenbart obilliga resultat. I fjolårets motioner erinrade vi om det fallet att förmögenhetsinnehavaren har sina tillgångar nedlagda i ett egnahem eller en mindre jordbruksfastighet, vilket vederbörande sparar ihop till under en lång följd av år och gjort skuldfritt. En pensionär med en fastighet taxerad till 50 000 kronor blir på grund av skärpningsreglerna åsatt en inkomst av 3 000 kronor om han eller hon är ogift. För två pensionerade makar blir inkomsten i angivna fall 2 000 kronor. Vid beräkning av sidoinkomst inräknas också värdet av naturaförmåner inklusive bostadsförmån av fastigheten. Sådan sidoinkomst kan uppgå till belopp som utesluter inkomstprövad pensionsförmån eller reducerar den starkt.

De i gällande regler angivna beloppen har stått oförändrade sedan 1957. Sedan dess har den allmänna prisnivån stigit med 22 %. En justering av beloppen med hänsyn härtill synes starkt motiverad. Ny fastighetstaxering är avsedd att ske år 1965. Det kan förutses, att fastighetsvärdena då som regel kommer att anpassas uppåt med hänsyn till den sedan föregående fastighetstaxering inträffade penningvärdeförsämringen. Utan att någon *reell* förändring inträffat i förmögenhetens värde kan då pensionsförmåner i många enskilda fall komma att gå förlorade eller reduceras, om inte de här ifrågavarande beloppen höjes. Vi föreslår i likhet med vårt yrkande föregående år att de avdragsfria förmögenhetsbeloppen ändras från nuvarande 15 000 kronor till 20 000 kronor för gift (40 000 kronor för makar som båda är pensionärer) samt från 20 000 kronor till 30 000 kronor för annan pensionär. Ändringen föreslås gälla fr. o. m. den 1 juli 1964.

Kostnadsökningen torde bli ringa. Liksom vid närmast föregående reform av skärpningsreglerna bör fördenskull inget ytterligare belopp uppföras på ifrågavarande anslag för folkpensionerna under femte huvudtiteln.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi således,

A) att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av gällande lag om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension m. m., att gälla fr. o. m. den 1 juli 1964,

1. att avdragsfaktorn vid beräkning av inkomstprövat hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg för folkpensionärer skall vara en tredjedel av det belopp som sidoinkomst (extrainkomst vid sidan av folkpension) överstiger 1 200 kronor för gift pensionär och 1 700 kronor för annan pensionär och att således den nuvarande skärpningen av avdraget till $\frac{2}{3}$ — vid sidoinkomster överstigande 1 700 kronor, respektive 2 400 kronor — avskaffas,

2. att de avdragsfria förmögenhetsbelopp som tillämpas vid behovsprövningen av folkpensionsförmåner höjes från nuvarande 15 000 kronor för gift pensionsberättigad (30 000 kronor för två makar som båda har folkpension) och 20 000 kronor för ensamstående pensionär till 20 000 kronor för gift pensionär (40 000 kronor för två makar) och 30 000 kronor för ensamstående pensionär, samt

B) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext.

Stockholm den 25 januari 1964

Bertil Ohlin

Sven Wedén

Gunnar Helén

Gustaf Kollberg

Sven Gustafson

O. Malmberg

i Göteborg

Manne Ståhl

Henning Gustafsson

Bertil von Friesen

i Skellefteå